

Drugi Hrvatski ruralni parlament

Suradnjom do cjelovitog razvoja!

Drugi Hrvatski ruralni parlament

Suradnjom do cjelovitog razvoja!

Međimurje, 20.-22. travnja 2017.

U zadnjih nekoliko desetljeća raste spoznaja da ruralni razvoj može biti uspješan samo ukoliko je prisutna aktivna uloga lokalne zajednice. Pristupi LEADER/CLLD ugrađeni su u programe ruralnog razvoja država Europske unije te i formalno traže aktivno uključivanje lokalnih dionika u osmišljavanje razvoja ruralnih prostora.

Tema drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta, što se održava u Međimurju, je pitanje suradnje kao preduvjeta cjelovitog razvoja. Pod suradnjom se misli na suradnju dionika ruralne zajednice, suradnju s javnom upravom, s civilnim sektorom, s gospodarskim sektorom, interdisciplinarnu suradnju osobito sa istraživačkom i znanstvenom zajednicom te suradnju na prijenosu iskustava i učenje na primjerima dobre prakse.

Tema suradnje nije slučajno odabrana za ruralni parlament koji se održava u Međimurju. Ova regija na sjeveru Hrvatske brojnim primjerima pokazuje da tu postoji duboko ukorijenjena svijest o važnosti suradnje što se na različitim razinama koristi u razvoju projekata i inicijativa koji doprinose dobrobiti cijele zajednice.

Želimo li da razvoj ruralnih područja bude pametan, održiv i sveobuhvatan, potrebno je razvijati različite oblike suradnje koji mogu dovesti do rješavanja ključnih izazova s kojima se suočavaju stanovnici ruralnih prostora.

Impressum

Tiskano povodom održavanja drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta, Međimurje, 2017.

Izdavač: Hrvatska mreža za ruralni razvoj (HMRR), Kruga 48, 10000 Zagreb

Za izdavača: Svjetlana (Jedriško) Kasunić, predsjednica HMRR

Urednik: Nikša Božić

Grafička priprema: Alen Šimek za Scribo PR

Tisak: Tiskara Reklam, Koprivnica

Naklada: 1500 primjeraka

ISBN: 978-953-56005-4-1

U pripremi i organizaciji drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta aktivno su sudjelovali:

Organizacijski odbor:

- Svjetlana (Jedriško) Kasunić, HMRR / LAG Gorski kotar
- Nikša Božić, HMRR / Hrvatska sekcija ECOVAST-a
- Višnja Jelić Mück, HMRR / ODRAZ - Održivi razvoj zajednice
- Sanja Krištofić, HMRR / LAG Međimurski doli i bregi
- Petra Novinščak, Općina Sv. Martin na Muri
- Sonja Vuković, HMRR / Slap
- Branimir Blajić, LifeClass Terme Sv. Martin

Ured HMRR i LAG-a Međimurski doli i bregi:

- Marina Koprivnjak
- Julia Bakota
- Vedrana Radmanić

Vizualni identitet HRP-a:

- Ante Vekić, Slap
- Alen Šimek

Urednik mrežne stranice:

- Saša Vugrinec

Fotografije:

■ Mario Blažević	■ Ante Vekić
■ Nikša Božić	■ Davor Vikert
■ Dino Branilović	■ Saša Vugrinec
■ Leonardo Gumbar	■ Željko Vugrinec
■ Nikola Jambrović	■ Petar Vuković
■ Svjetlana (Jedriško) Kasunić	
■ Darko Kovač	■ Fotoarhiva Hrvatske mreže za ruralni razvoj (HMRR)
■ Matija Kovačić	■ Fotoarhiva prvog Hrvatskog ruralnog parlamenta
■ Aleksandar Lukić	■ Fotoarhiva LAG-a Međimurski doli i bregi
■ Željko Matulić	■ Fotoarhiva Općine Sveti Martin na Muri
■ Ilica Nikolić	■ Fotoarhiva European Conference on Rural Development Cork 2.0 (Joleen Cronin)
■ Alenka Novak	
■ Mario Novak	
■ Lea Perhoč	
■ Dejan Preininger	
■ Helena Šafarić	
■ Predrag Trstenjak	

Drugi Hrvatski ruralni parlament

Suradnjom do cjelovitog razvoja!

Međimurje, 2017.

Sadržaj

Dobrodošli u Međimurje, na drugi Hrvatski ruralni parlament.....	2
Suradnjom do kreativnih rješenja razvoja.....	5
Od prvog do drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta	7
Europska iskustva i smjerovi ruralnog razvoja	10
Aktualne teme ruralnog razvoja u Europi	13
Osvrt na dosadašnju provedbu Programa ruralnog razvoja.....	17
Iskustva i izazovi djelovanja LAG-ova u Hrvatskoj.....	19
HMRR - deset godina zalaganja za razvoj ruralnih područja Hrvatske	22
Dobrodošli u Međimurje	24
Program drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta	28

**Dobrodošli u Međimurje,
na drugi Hrvatski ruralni parlament**

Poštovani sudionici drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta,

želim Vam srdačnu dobrodošlicu u Međimurje – naš „hrvatski cvjetnjak“, kraj između dviju rijeka, regiju prirodnih ljepota, kvalitetnih vina te nadasve marljivih i dragih ljudi koji će svakoga dočekati toplog i otvorena srca. Samo korak od velikih europskih središta, na bogatim kulturno - povijesnim temeljima, nastao je savršeni spoj tradicije i modernog koji nudi mnoštvo mogućnosti. Međimurje ima nešto što privlači ljude, što mnogi prepoznaju, a ne znaju definirati. Kvaliteta hrane, specifičnost odmora, bogata tradicija i povijest, gostoljubivi ljudi, razvijena infrastruktura i kulturna ponuda, ili sve to zajedno, čine ovu regiju prepoznatljivom u Hrvatskoj. Međimurke i Međimurce se oduvijek isticalo kao marljive, radišne i pomalo samozatajne ljude koje krase upornost i snalažljivost.

Međimurje je sastavljeno od dvije prirodno-geografske cjeline: brežuljkasto gornje te nizinsko donje Međimurje, koje zajedno čine raznoliku ljepotu međimurskih pejzaža. Upravo zbog specifičnosti prirode, znanja, ljudi i geografskog položaja, Međimurje može postati lider u ruralnom razvoju Hrvatske jer daje jednake mogućnosti kvalitete življenja svim svojim žiteljima, živjeli oni na selu ili gradu, no s naglaskom na mlade koje želimo zadržati u našem kraju.

Ruralni parlament u Međimurju iskoristit ćemo da sa sjevera zemlje pošaljemo jednu poruku, jačanja naših jedinica lokalne samouprave, naših lokalnih akcijskih grupa LAG-ova, obiteljsko – poljoprivrednih gospodarstava, poduzetnika, obrtnika, proizvođača, te svih onih koji čine ruralni razvoj jedne sredine. Jer upravo su ljudi ključni i nezamjenjivi u našem razvoju i napretku.

Matija Posavec,
župan Međimurske županije

Izrazito nam je zadovoljstvo da je upravo naša općina odabrana za održavanje drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta. Želimo Vam dobrodošlicu u najsjeverniju općinu Republike Hrvatske.

Općina Sveti Martin na Muri je jedna od gospodarski i turistički najrazvijenijih jedinica lokalne samouprave na hrvatskom Sjeveru, što u najvećoj mjeri duguje suradnji svih članova lokalne zajednice. U sinergiji javne uprave, privatnog sektora, civilnog društva i aktivnog uključivanja mještana u rad i razvoj svoje sredine, omogućeni su brojni uspjesi i stvorena je stimulativna i ugodna sredina za život.

U zadnjih petnaestak godina izgrađeni su značajni gospodarski i turistički kapaciteti, prema pravilima održivog razvoja, poštujući krajobrazne i ekološke standarde, vodeći računa o kvaliteti života stanovništva.

Sve što se dogodilo pozitivno i dobro možemo zahvaliti vrijednim i marljivim ljudima naše općine, ljudima koji raspolažu svojim znanjima i vještinama te su u stanju odgovoriti i najvećim izazovima trenutka. Veseli činjenica da su naši naponi prepoznati i šire te da smo dobitnici mnogih županijskih, nacionalnih i međunarodnih priznanja za sustavno i kontinuirano razvijanje kvalitete života u našoj zajednici.

Nadamo se da će Vam boravak u našoj sredini biti ugodan i inspirativan. Veselimo se i Vašem povratku!

Franjo Makovec,
načelnik Općine Sveti Martin na Muri

Poštovani,

u ime Organizacijskog odbora drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta te Hrvatske mreže za ruralni razvoj želim Vam dobrodošlicu na drugi Hrvatski ruralni parlament u Međimurje. Želim da se dobro osjećamo i da zajedno promišljamo i donosimo zaključke bitne za ruralni prostor Hrvatske, a kasnije da ih pokušamo prenijeti nadležnim tijelima i donositeljima odluka.

Prošlo je oko godinu dana kako sam izabrana na mjesto predsjednice HMRR-a – prve hrvatske mreže za ruralni razvoj, koja danas okuplja 45 udruga koje se bave ruralnim razvojem, od kojih su 34 lokalne akcijske grupe. Prije godinu dana birali smo i domaćina drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta, kada je u jakoj konkurenciji za suorganizatora izabran LAG Međimurski doli i bregi sa svojim lokalnim partnerima. Zahvaljujem im na domaćinstvu. Zahvaljujem i Mreži za ruralni razvoj Ministarstva poljoprivrede koja nam se pridružila u suorganizaciji ovog događanja.

Drugi Hrvatski ruralni parlament donosi veliku odgovornost i obvezu da opravda očekivanja nastala nakon održanog prvog parlamenta u Baranji prije dvije godine. Kada smo birali temu ovogodišnjeg skupa nametnulo nam se poimanje cjelovitog ruralnog prostora, važnosti suradnje i umrežavanja, te je shodno tome dogovorena tema „Suradnjom do cjelovitog razvoja!“.

Kako i sama potječem iz ruralnog prostora (osnivač sam prvog LAG-a u RH - LAG-a Gorski kotar, i njegova dugogodišnja voditeljica), ističem kako su upravo LAG-ovi pozitivan primjer suradnje i umrežavanja na lokalnoj razini. Glas „odozdo prema gore“ te entuzijazam i ljubav prema svom kraju ljudi koji rade i vode LAG-ove čine jedan kotačić koji polako ali sigurno pokreće pozitivne promjene u društvu koje su vidljive na svakom koraku Lijepe naše. Želim vjerovati da svi mi koji smo dionici ruralnih prostora možemo utjecati na javne politike, da umrežavanjem i razmjenom informacija možemo potaknuti promjene na svim razinama te omogućiti da se glas običnog čovjeka čuje. Održavanje ovakvog parlamenta je jedan mali, ali bitan korak prema tome.

Pozdravljam Vas i želim da sada već tradicijski drugi Hrvatski ruralni parlament iznjedri pozitivne pomake u očuvanju ruralnog prostora, da iskoristimo postojeće resurse u poticanju gospodarskog i društvenog razvoja, kako bismo starijima omogućili dostojanstvenu starost, a djeci i mladima omogućili radosno odrastanje, rad i ostanak u kraju iz kojeg su potekli!

U nadi da ćete se aktivno uključiti u rad drugog Hrvatskog parlamenta i dati svoj doprinos na radionicama, srdačno vas pozdravljam.

*Svjetlana (Jedriško) Kasunić
predsjednica Hrvatske mreže za ruralni razvoj (HMRR)*

Drago mi je i iznimna čast što je za domaćina drugog Hrvatskog parlamenta odbrano baš Međimurje i što Vas mi, kao najsjeverniji hrvatski LAG, imamo prilike ugostiti na našem području. Raznovrsnost programa ovog parlamenta će zasigurno sudionicima dati uvid u pravu ruralnu Hrvatsku, stil i način života, ali i brojne mogućnosti zajedničkog razvoja.

Sigurna sam da će svaki posjetitelj Hrvatskog ruralnog parlamenta ovdje pronaći mali dio vlastite motivacije, upiti neka nova znanja i iskustva potrebna za vlastiti razvoj, ali i naučiti ponešto o našem poslovanju, stvaranju prepoznatljivosti, kulturi, tradiciji i gastronomiji najsjevernije hrvatske županije.

Zahvaljujem našim članovima, lokalnim partnerima i suradnicima koji su nam pomogli u organizaciji parlamenta. Posebno ističem suradnju s LifeClass Termama Sveti Martin, članu našeg LAG-a, koji su kao jedan od organizatora ovoga skupa od početka aktivno uključeni u njegovo osmišljavanje i planiranje te još jednom pokazali svoju povezanost s lokalnom zajednicom u kraju u kojemu djeluju. Svim sudionicima želim ugodan i inspirativan boravak i rad među našim međimurskim dolima i bregima.

*Sanja Krištofić,
predsjednica LAG-a Međimurski doli i bregi*

Suradnjom do kreativnih rješenja razvoja

Nikša Božić, HMRR / Hrvatska sekcija ECOVAST-a

U prirodnom svijetu, učili smo, vrijedi samo zakon jačega koji vodi opstanku najposposobnijih. Jedan od pristupa po kojima se ljudske zajednice razlikuju od ostalih je i pogled na pitanje suradnje. To nije uvijek bilo pitanje altruističnih nagona za pomaganjem slabijima. Prve suradnje javile su se kad je sazrela svijest da je bolje uložiti energiju u zajednički lov na mamuta nego se natjecati oko toga tko će prije uloviti svojeg zeca. Ljudi od pamtivijeka surađuju na projektima u kojima im se i individualno isplati surađivati. U kojima je ukupni rezultat veći od pukog zbroja pojedinačnih doprinosa.

Povijest odnosa među narodima te političkim i korporativnim suparnicima često je bila obilježena ratovima, kompeticijom, borbom i preživljavanjem najposposobnijih. Kapitalizam kao ključne riječi uvodi produktivnost, mjerenje učinka, podjelu odgovornosti. Tradicionalni pojam lidera označavao je osobu koja kreira viziju i inspirira druge da ga slijede. Romantični pojam inovatora svodio se na usamljenog genijalca koji dođe do genijalne zamisli i razvije je u održivu teoriju ili znanstveno otkriće.

Današnji svijet je sa svojim složenim međuovisnostima odavno prestao biti mjesto u kojemu se ima vremena čekati da genijalni lideri ili genijalni inovatori riješe kompleksne probleme. Problemi su postali tako složeni da nisu više domena pojedinaca. Sve više talentiranih ljudi danas ni ne žele slijediti lidere već žele doprinijeti zajedničkom rješavanju problema. Inovacije se danas svode na kompleksne sustave udruživanja kako bi se zajedničkim naporima ostvarilo više.

Uspješne tvrtke sve više istražuju modele kako motivirati svoje radne timove da stvore nove vrijednosti koje su više od pukog zbroja pojedinačnih doprinosa. To često podrazumijeva i stvaranje takvog okruženja koje će poticati kreativnost i suradnju. Odustaje se od mjerenja pojedinačnih učinaka a traže se zajednički uspjesi. Uspješne lokalne sredine rade isto i natječu se u tome kako zadržati najkreativnije pojedince koji će doprinijeti uspjehu zajednice.

Pristup lokalnog razvoja vođenog zajednicom ugrađen je u programe ruralnog razvoja država Europske unije te se i formalno traži udruživanje i suradnja lokalnih dionika. Ideja je da se zajedničkim naporima utvrde vlastiti potencijali i potrebe, definiraju prioritete i osmisle mjere kojima će se ostvariti zajednički uspjeh.

Kada smo počeli osmišljavati temu ovogodišnjeg ruralnog parlamenta, krenuli smo od problema oko nas. Društvenu scenu sve više obilježavaju podjele. Sustave upravljanja prirodnim, društvenim, gospodarskim i ljudskim resursima obilježava neučinkovitost. Pojedinačno, svi se trudimo, ali zajedno kao da stojimo na mjestu.

Stoga smo za temu drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta odabrali pitanje suradnje kao preduvjeta cjelovitog razvoja. To uključuje modele uspješnog organiziranja lokalne zajednice. Rješenja i inovacije s društvenom misijom usmjerene općoj dobrobiti. Inovativne načine suradnje kojima se potiče razvoj poljoprivrede i turizma. Društveno poduzetništvo kao oblik održivog gospodarstva. I konačno, pitanje održivog prostornog planiranja kako bi se očuvao identitet lokalnih područja te sklad prirodnih i izgrađenih krajolika.

Suradnjom u odlučivanju donose se kreativna rješenja koja odgovaraju lokalnim potrebama. Povećava se društveno povezivanje, gradi međusobno povjerenje i osjećaj društvene odgovornosti. Povećava se znanje i svijest o utjecaju poslovnog sektora na zajednicu u kojoj djeluje. Povećava se razumijevanje građana o postupcima odlučivanja i uključuje ih se u donošenje odluka o vlastitoj budućnosti.

Od prvog do drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta

Višnja Jelić Mück, HMRR / ODRAZ – Održivi razvoj zajednice

Dvije nas godine dijele od 1. Hrvatskog ruralnog parlamenta koji je održan u Baranji sredinom travnja 2015. Bio je to za Hrvatsku jedinstveni događaj koji je okupio dvjesto trideset sudionika na zajedničkom zadatku promišljanja, dogovaranja i suradnje pojedinaca i organizacija povezanih željama, brigom i odgovornošću za bolju budućnost ruralne Hrvatske. Predstavnici svih dijelova društva, svih sektora i svih razina razmijenili su svoje zamisli, stavove i prijedloge. Hrvatska mreža za ruralni razvoj - HMRR koja je bila poticatelj i glavni organizator, željela je u prvom redu pružiti priliku stanovnicima i zajednicama iz ruralnih područja da se aktivno uključe u proces poboljšavanja uvjeta života u svojim lokalnim zajednicama što je i poticaj razvoju lokalne participativne demokracije. Trajni cilj ruralnog parlamenta je postići da politika ruralnog razvoja nađe prave odgovore na potrebe svih dijelova ruralne Hrvatske.

Sudionici prvog HRP-a okupili su se oko središnjeg izazova „Kako zadržati mlade u ruralnim područjima?“. Mogući odgovori i rješenja nađeni su u razvoju eko-socijalnog poduzetništva, korištenju suvremenih tehnologija i razumnih energetske pristupa, otvaranju inovativnosti, kreativnosti i suradnji na svim područjima djelatnosti, poticanju znanstveno-istraživačkog doprinosa razvoju ruralnih područja i stalnoj razmjeni informacija, savjeta, znanja i vještina u skladu sa specifičnim potrebama ruralnog prostora. Jačanje lokalnih zajednica, povezivanje sva tri sektora i poticanje inicijativa na lokalnoj razini ostaju trajni zadaci.

U traganju za rješenjima problema razvoja ruralnih područja predstavnicima hrvatskih organizacija, ustanova i pojedinaca na 1. su se HRP-u pridružili i članovi Europskog gospodarskog i socijalnog odbora, europskih i nacionalnih mreža za ruralni razvoj iz civilnog sektora te hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu. Središnja tijela izvršne vlasti bila su slabije zastupljena pa je izostao očekivani dijalog o politici ruralnog razvoja Hrvatske. Kako se ove godine organizatorima pridružila Mreža za ruralni razvoj koja djeluje pri Ministarstvu poljoprivrede, a pokrovitelji skupa su Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU i Ministarstvo turizma, vjerujemo da će 2. HRP uključiti konstruktivnu i za širu javnost zanimljivu raspravu o razvoju ruralnih područja Hrvatske.

Gdje smo danas?

Uoči 2. HRP-a nalazimo se na sredini za nas posebno važnog programskog razdoblja 2014.-2020. u koje smo stupili kao punopravna članica Europske unije. Samo formalno na sredini, jer je kasno donošenje odgovarajućih europskih propisa imalo za posljedicu kasno stupanje na snagu nacionalnih programa ruralnog razvoja, među ostalim i hrvatskoga. Hrvatski Program ruralnog razvoja 2014.-2020. (u nastavku: PRR) donesen je koncem svibnja 2015., nedugo nakon održavanja 1. HRP-a. Dugotrajno usuglašavanje stavova hrvatskog Ministarstva poljoprivrede i Europske komisije bilo je potaknulo neizvjesnost i nepovjerenje u redovima potencijalnih korisnika Programa. Premda je dio priprema za provedbu mjera započeo prije odobrenja PRR-a, stvarna provedba započela je tek nedavno pa još nije vrijeme za ocjenu njenih učinaka.

PRR je vrijedan oko 2,4 milijarde EUR koje većim dijelom osigurava Europska komisija iz Fonda za poljoprivredu i ruralni razvoj. To je puno više sredstava nego što smo imali na raspolaganju kroz predpristupne fondove. Opravdati njihovo trošenje neće bit lagan zadatak. Program obuhvaća 16 mjera koje bi trebale povećati konkurentnost poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprijediti životne i radne uvjete u ruralnim područjima. Početkom 2017. godine Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju zabilježila je ukupno 1.338 prijava na sve mjere, od toga 716 ugovorenih projekata s ukupnim ulaganjem od preko 1,85 milijardi kuna. Sredinom veljače 2017. godine 54 lokalne akcijske grupe zaključile su s Ministarstvom poljoprivrede ugovore kojima im je dodijeljeno više od 463 milijuna kuna za provedbu projekata iz njihovih lokalnih razvojnih strategija (LRS).

Provedba predpristupnog IPARD programa - Plana za poljoprivredu i ruralni razvoj Republike Hrvatske za razdoblje 2007.-2013. završila je koncem 2016. IPARD je bio odobren 2008., a provodio se od 2010. godine. Provedba mjera LEADER (202) i Tehnička pomoć (501) započela je tek u 2013. godini. Kasnim početkom provedbe mjere LEADER hrvatski su LAG-ovi, već osnovani kao udruge, zakinuti za nekoliko godina dragocjenog iskustva.

CLLD

Na 1. HRP-u je, između ostalog, zaključeno kako se treba zalagati za potpunije uvođenje pristupa CLLD (lokalni razvoj koji vodi zajednica) uključivanjem više fondova u financiranje ruralnog razvoja. Do danas PRR ostaje čvrsto naslonjen samo na Europski fond za poljoprivredu i ruralni razvoj (EAFRD) i nema naznaka promjene stava upravljačkog tijela. U prvom smo koraku očekivali uspostavljanje koordiniranog djelovanja dviju uprava Ministarstva poljoprivrede – Uprave za ruralni razvoj i Uprave za ribarstvo odgovorne za provedbu Operativnog programa ribarstva koji se oslanja na financijsku potporu Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. Među ciljevima tog Operativnog programa je povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije. Uspostavljanje lokalnih akcijskih grupa u ribarstvu (LAGUR) slijedi iskustva LAG-ova, teritoriji LAG-ova i LAGUR-a se preklapaju, no razmjena iskustva i korištenje zajedničkih ljudskih resursa događaju se samo na lokalnoj razini.

Sinkronizirani razvoj urbanog i ruralnog prostora

Povećanu pozornost zahtijeva i pitanje usklađenog razvoja gradova i vangradskog prostora. Provedba kohezijske politike EU-a naglašava održivi razvoj i jačanje otpornosti gradova kao pokretača razvoja. Na tom tragu u Hrvatskoj se donose strategije razvoja urbanih područja kao osnove za izradu projekata koji će se kandidirati za sufinanciranje iz europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondovi).

Ti procesi, uz paralelne procese izrade i odobravanja lokalnih razvojnih strategija LAG-ova i LAGUR-a nalažu potrebu određivanja načina jedinstvenog upravljanje razvojem urbanih i ruralnih dijelova hrvatskog prostora odnosno učinkovitu koordinaciju odgovornih upravljačkih tijela. Umjesto zatvaranja očiju, bit će potrebno poticati i graditi veze između urbanih i ruralnih LEADER / CLLD inicijativa i razvijati suradnju među upravljačkim tijelima odgovornim za različite europske fondove.

Što bi trebalo poboljšati?

Ostvarivanje nacionalnih programa ruralnog razvoja u ovom programskom razdoblju prate upozorenja na dijelove europske regulative i prakse koje bi trebalo mijenjati i poboljšavati. Takva upozorenja dolaze sa međunarodnih skupova, od strane organizacija i mreža civilnog sektora, Europskog gospodarskog i socijalnog odbora, Europske mreže za ruralni razvoj, pa i od strane Opće uprave za poljoprivredu.

Zahtjevi za promjenom uključuju jednostavnije procedure, decentralizaciju odnosno veće ovlasti za odlučivanje na lokalnoj razini (LAG), djelotvorniji način komuniciranja s javnošću i veće uključivanja dionika ruralnog razvoja u odlučivanje. Zasad ne bilježimo pomake u ostvarenju tih nastojanja koje bismo sigurno pozdravili.

Mreže za ruralni razvoj

Uz Mrežu za ruralni razvoj (MRR) koja pripada javnom sektoru, pitanjima ruralnog razvoja u Hrvatskoj se bave tri mreže civilnog sektora – Hrvatska mreža za ruralni razvoj – HMRR, LEADER mreža Hrvatske i Mreža za održivi razvoj Hrvatske. Zadaci MRR-a određeni europskim propisom su: povećati uključenost dionika, poboljšati kvalitetu provedbe PRR-a, informirati javnost i potaknuti inovacije. Nakon višegodišnje neaktivnosti, MRR je izašao iz sjene. Najveći iskorak ostvaren je na području informiranja uvođenjem web-stranice Program ruralnog razvoja, izdavanjem Glasnika, redovitom najavom i izvještavanjem o pitanjima vezanim uz provedbu PRR-a i uspostavljanjem povratne komunikacije s dionicima ruralnog razvoja. Željeli bismo da rad MRR-a postane transparentniji i otvoreniji u odnosu na očekivanja dionika ruralnog razvoja i da podupire dijalog s korisnicima PRR-a.

Krenimo ususret 2. Hrvatskom ruralnom parlamentu s pitanjima i očekivanjima koja ćemo podijeliti s drugim dionicima ruralnog razvoja, zajedno potražimo odgovore na ključne izazove i povežimo se u nastojanju da život u ruralnoj Hrvatskoj učinimo kvalitetnijim i privlačnijim!

Europska iskustva i smjerovi ruralnog razvoja

Izazovi ruralnog razvoja u svjetlu aktualnih političkih tokova

Goran Šoster, predsjednik mreže PREPARE – Partnership for Rural Europe

Implementacija Zajedničke poljoprivredne politike i ruralnog razvoja provodi se s više od dvije godine zakašnjenja. Do kraja ovog programskog razdoblja ostaju još samo tri godine, a većina europskih država tek započinje s provedbom programa ruralnog razvoja. Veći dio mjera za ruralni razvoj države su preusmjerile u LEADER i CLLD (Community Led Local Development) što je uglavnom povećalo proračune za mjere LEADER/CLLD, mada je zbog manjeg broja različitih mjera zajednički proračun Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD) manji od proračuna u proteklom programskom razdoblju. U razdoblju 2014.-2020. predviđa se da će u Europi djelovati oko 2600 lokalnih akcijskih grupa. Većina će imati priliku pored sredstava EAFRD koristiti i također i sredstva iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF), Europskog socijalnog fonda (ESF) i Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EMFF).

Ukupni iznos sredstava iz svih fondova koji će biti na raspolaganju LAG-ovima sada je osjetno viša od usporednog programa LEADER, koji je bio financiran samo iz EAFRD fonda i nacionalnim sufinanciranjem.

Cijena za povećanje sredstava koje će lokalne akcijske grupe koristiti u nekoliko sljedećih godina je visoka. Umjesto prvotne namjere lakšeg korištenja sredstava iz više izvora (fondova) za lokalnu razinu, sada je korištenje teže nego ranije. Razlog leži u tome da svaki od europskih fondova ustraja na svojim pravilima i na taj način se administrativni teret složenih procedura prenosi s nacionalne na lokalnu razinu, dakle na LAG-ove.

Junckerova administracija se zalaže za pojednostavljivanje i otklanjanje administrativnih zapreka, iako iz iskustva znamo da je svako administrativno pojednostavljivanje doslovno dovelo do novih zapreka. Unatoč tome ostaje zajednički interes svih razina, od europske preko nacionalne do lokalne, da čim učinkovitije iskoristimo raspoloživa sredstva. Zbog svih zapreka i složenih postupaka ta zadaća neće biti laka.

Teško ćemo riješiti nove izazove koje nose nova vremena s manjim udjelom europskog proračuna iz programa LEADER/CLLD. Izbjeglička kriza i porast nacionalizma su jako potresle Europu, a izlaz Ujedinjenog kraljevstva iz europske integracije još je dodatno pogoršalo situaciju. Zato u idućem razdoblju možemo očekivati smanjenje sredstava za ruralni razvoj i povećanje sredstava za reintegraciju i sigurnost.

Utjecaj civilnog društva na europskim i nacionalnim razinama ostaje marginalan. Europski politički okvir doduše daje socijalnim partnerima iz područja civilnog društva veću težinu i naglasak nego većina nacionalnih politika. PREPARE – Partnerstvo za ruralnu Europu je jedan od dvanaest europskih socijalnih partnera na području ruralnog razvoja uključen u Europsku mrežu za ruralni razvoj (ENRD) i njena radna tijela i skupine koji se uglavnom sastaju u Bruxellesu. PREPARE je

nakon petnaest godina rada u obliku neformalnog pokreta od 2016. godine registriran kao međunarodna nevladina organizacija sa sjedištem u Bruxellesu i ostaje pored Europskog LEADER udruženja (ELARD) glavni zagovornik principa odozdo prema gore kroz pristup LEADER/CLLD.

Najveći zajednički program obiju paneuropskih mreža je organizacija Europskog ruralnog parlamenta. Od 18. do 20. listopada ove godine PREPARE, ELARD i ERCA (European Rural Community Alliance) organizirati će u suradnji s domaćinima iz nizozemskoga Venhorsta treći Europski ruralni parlament na kojem se očekuje oko 300 predstavnika iz četrdeset europskih država. Brojne delegacije će na ERP-u u Nizozemskoj izvijestiti o provedenim nacionalnim kampanjama prikupljanja prijedloga za ruralni razvoj po principu odozdo prema gore.

Među takve kampanje spadaju ruralni parlamenti koji se održavaju u deset država. Svaki ruralni parlament djeluje na svoj način, primjereno državi inicijatoru i tamošnjem organizatoru.

Hrvatska mreža za ruralni razvoj (HMRR) član je sljedećih europskih mreža:

PREPARE - Partnerstvo za ruralnu Europu (od 2010. godine),

ELARD - Europska udruga LEADER za ruralni razvoj (od 2011. godine),

BRDN - Balkanska mreža za ruralni razvoj (od 2014. godine)

Pred dvije godine je na drugom ERP nastao Europski manifest za ruralni razvoj. Ove godine će delegati na trećem ERP-u imati veliki izazov u reviziji ostvarenih zahtjeva i u traženju novih rješenja koje zahtijeva teška situacija u kojoj se nalazi EU. Za uspješno suočavanje s izazovima na europskoj razini preduvjet je učinkovitije rješavanje izazova na nacionalnim razinama.

Upravo tu sve češće susrećemo euroskepticizam i porast krajnjih nacionalističkih agenda. Porast ovih drugih može protresti i najveća carstva, zato je EU ranjivija nego ikad prije, sve od osnutka do danas. Europska unija postaje sve sličnija rijeci. Nikad ne možemo u istu rijeku, jer se ona mijenja u svakom trenutku. Nadajmo se da ta rijeka neće ponovno odnijeti sve što smo ustrajnim radom postigli. Iz povijesti bi zato morali nešto naučiti.

Istraživanje o napretku politika ruralnog razvoja u Jugoistočnoj Europi

Višnja Jelić Mück, HMRR

Rezultati istraživanja o napretku politika ruralnog razvoja u Jugoistočnoj Europi u 2016. godini objavljeni su u Periodičnom osvrtu priređenom u okviru Platforme za ruralni razvoj Jugoistočne Europe koju koordinira HMRR a financira hrvatska Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva. Ukupno osamdeset ispitanika, različitih kategorija dionika ruralnog razvoja iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije i Srbije, suglasni su u ocjeni da su loša demografska slika i trendovi ključni problemi ruralnog razvoja. Za ispitanike iz Makedonije jednako su nepovoljni i pogoršani uvjeti za bavljenje poljoprivredom. Nasuprot tome, u ocjeni utjecaja i mogućnosti za ruralni razvoj postoje bitne razlike među zemljama. Ispitanici iz Hrvatske najviše očekuju od Programa ruralnog razvoja, a hrvatski LAG-ovi tome dodaju i provedbu pristupa LEADER/CLLD. BiH i Srbija oslanjaju se na posebnu potporu ministarstva poljoprivrede, Crna Gora na druge financijske mogućnosti i donacije, a Makedonija na utjecaj nacionalne mreže za ruralni razvoj (mreža civilnoga društva). U pogledu prioriteta usmjerenja za zajedničko djelovanje članova Platforme do 2020., ispitanici iz svih pet zemalja odabrali su jačanje utjecaja ruralnih zajednica uključujući LAG-ove.

Periodični osvrt je objavljen na mrežnim stranicama HMRR-a (www.hmrr.hr).

Suradnja u ruralnom razvoju: zajedno napravimo veće korake ka zajedničkom cilju

Kristiina Tammets, Predsjednica ELARD-a, voditeljica LAG-a s juga Estonije

Poštovani sudionici Hrvatskog ruralnog parlamenta, dragi LEADER prijatelji!

Veliko mi je zadovoljstvo čestitati vam na organizaciji drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta i na dobrom početku provedbe LEADER programa u Hrvatskoj! Ovakva kretanja u društvu odražavaju volju i snagu ruralnih zajednica da preuzmu odgovornost za svoju životnu i radnu okolinu te da se aktivno uključe u procese vezane za budućnost ruralnih područja. Ova vrsta pozitivnog procesa može se dogoditi samo zahvaljujući dugoročnom i sustavnom radu ruralnog stanovništva i njihovih entuzijastičnih predvodnika. Hvala vam puno na poslu koji obavljate u svojim zajednicama i želim vam da zadržite taj entuzijizam i energiju kako bi život u ruralnim područjima bio onakav kako ga zamišljamo!

Europsko udruženje LEADER za ruralni razvoj (ELARD) nosi misao: „Ako želite ići brzo, idite sami. Ako želite ići daleko, hodajmo zajedno“. Mislim da to karakterizira bit i vrijednost suradnje u ruralnom razvoju koja nam omogućuje da zajedno napravimo veće korake ka zajedničkom cilju: poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i zadržavanje ruralnog stanovništvo kroz održiv i integriran lokalni razvoj. ELARD, krovna organizacija europskih lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) vodi brigu o poboljšanju provedbe pristupa LEADER/ CLLD (lokalni razvoj pod vodstvom zajednice) na EU razini i podržava svoje članove na nacionalnim razinama.

2017 je ključna godina. Programsko razdoblje 2014.-2020. je tek počelo u punoj brzini a istovremeno već skrećemo pažnju na pregovore 2020+. Sljedeći mjeseci će utrti put za bolji LEADER / CLLD i bolji budući ruralni razvoj. Kako bi se uključila iskustva pristupa odozdo prema gore i dopustili da se čuje glas lokalne zajednice ELARD je sastavio izjavu o LEADER / CLLD-u za programsko razdoblje 2021.-2027.

Posebno sam ponosna i inspirirana LEADER/ CLLD vizijom za 2027. koji je izrađena u suradnji s lokalnim akcijskim grupama, ruralnim mrežama, upravljačkim tijelima i Europskom komisijom. Svima nam želim dobru suradnju i aktivno sudjelovanje kako bi ostvarili ovu budućnost!

Regionalna dimenzija suradnje

Petar Gjorgievski, Balkanska mreža za ruralni razvoj (BRDN)

Dragi prijatelji,

u ime Balkanske mreže za ruralni razvoj (BRDN) želim čestitati organizatorima drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta. Rastuće aktivnosti u ruralnom razvoju u regiji i širenje našega rada u BRDN-u podrazumijeva da smo vrlo zainteresirani za ono što se događa na EU razini. Sigurni smo da je organizacija nacionalnog ruralnog parlamenta zahtjevan posao. To je događaj koji na jednom mjestu okuplja različite ruralne dionike kako bi se umrežavali, podijelili iskustava, stekli znanja o primjerima dobre prakse, razvijati partnerstva, tražili promjene i ponudili preporuke donosiocima odluka za unapređenje života u ruralnim sredinama. Hrvatska mreža za ruralni razvoj je najiskusniji član BRDN-a. Iz tog razloga želimo učiti od vas kroz blisku suradnju s ciljem jačanja naše mreže. Ovu suradnju vidimo kao dvosmjerni proces, koji može igrati ključnu ulogu u ruralnom razvoju zemalja zapadnog Balkana u sljedećim godinama.

Još jednom čestitamo na uspjehu i želimo vam sve najbolje.

LEADER/CLLD vizija 2027.

LEADER u 2027. je neovisan, pouzdan, kreativan i dobro poznat pokret orijentiran na rješenja zasnovana na vlasništvu zajednice čiji je cilj održavanje pametnih, vitalnih ruralnih zajednica usredotočenih na potrebe njihovih članova. LEADER je vidljiviji i radi uz pomoć ljudi, za ljude. Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) osnova su regionalnog razvoja, vode se pristupom LEADER te uživaju podršku, poštovanje i povjerenje na regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini. Lokalne razvojne strategije (LRS) temelje se na stvarnim potrebama ljudi i provode ih potpuno neovisni LAG-ovi. Povjerenje među dionicima na visokoj je razini duž čitavog lanca provedbe. LAG-ovi imaju kapacitete za uključivanje pasivnih dionika i mjerenje dodane vrijednosti svojeg rada kroz kvalitativne i kvantitativne pokazatelje. Zemlje članice i regije imaju odgovarajuće uvjete za provođenje CLLD-a iz različitih Europskih strukturnih i investicijskih fondova te za njegovo provođenje pod jednim koordinacijskim, odnosno upravljačkim tijelom, slijedeći jedinstveni skup pravila na razini Europske unije. LAG-ovi koriste usklađeni pristup transnacionalnoj suradnji unutar EU i s drugim zemljama, koji se financira iz različitih izvora i doprinosi ruralnom razvoju.

Aktualne teme ruralnog razvoja u Europi

Bolji život u ruralnim područjima: deklaracija Cork 2.0

Lidija Pavić-Rogošić, HMRR / ODRAZ - Održivi razvoj zajednice, članica EGSO-a

U irskom gradu Corku je 5. i 6. rujna 2016. održana Europska konferencija o ruralnom razvoju, dvadeset godina nakon konferencije koja je održana u istom mjestu i donošenja Deklaracije "Živo selo". Na konferenciji je usvojena nova deklaracija pod nazivom Cork 2.0 "Bolji život za sve".

Sudionici konferencije su naglasili da više od polovine stanovnika EU-a živi u njenim ruralnim dijelovima te da ta područja obuhvaćaju više od tri četvrtine njezina teritorija. Također su naveli da su svjesni gospodarske, okolišne i društvene različitosti u ruralnoj Europi, no s druge strane istakli važnost ruralnih područja za očuvanje prirodnih i kulturnih krajolika i baštine. Urbani centri i ruralna područja te njihovo stanovništvo posjeduju različite, ali komplementarne resurse te su poboljšani međudodnosi i partnerstva među njima važni preduvjeti za gospodarsku održivost, ekološku učinkovitost i društvenu koheziju EU-a.

Naglasili su i da ruralna područja i zajednice imaju ključnu ulogu u provedbi ciljeva održivog razvoja UN-a i zaključaka 21. konferencije stranaka Okvirne konvencije (COP21) UN-a o klimatskim promjenama.

Ruralnim resursima je moguće osigurati održiva rješenja za sadašnje i buduće društvene izazove, kao što je sigurna i održiva opskrba kvalitetnom hranom, razvoj kružnog gospodarstva, borba protiv klimatskih promjena i smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima.

Gospodarski rast i održivost međusobno se ne isključuju te ih je moguće poticati znanstveno usmjerenim inovacijama temeljenima na interaktivnim pristupima odozdo prema gore, kojima moraju imati pristup ruralni poduzetnici, poljoprivrednici i šumari. Inovacije se mogu odnositi na tehnologije, prakse, postupke te društvena i organizacijska pitanja. Pri tome, ruralna područja i zajednice moraju ostati privlačna za život i rad, poboljšanjem pristupa uslugama te olakšavanjem poduzetništva u tradicionalno ruralnim područjima, kao i novim sektorima gospodarstva. Naglašena su načela partnerstva i supsidijarnosti, uz jačanje pristupa odozdo prema gore, kao što su LEADER i lokalni razvoj koji vodi zajednica (CLLD).

Sudionici konferencije Cork 2.0, zaključili su u Deklaraciji da se inovativna, integrirana i uključiva ruralna i poljoprivredna politika u Europskoj uniji treba temeljiti na sljedećih deset smjernica:

- **Promicanje ruralnog blagostanja** - ruralne i poljoprivredne politike trebale bi se temeljiti na identitetu i dinamičnosti ruralnih područja provedbom integriranih strategija i višesektorskih pristupa.
- **Jačanje ruralnih lanaca vrijednosti** - treba se usmjeriti na integrirane pristupe razvoju i jačanju ruralnih lanaca vrijednosti i lokalnih proizvodnih mreža.

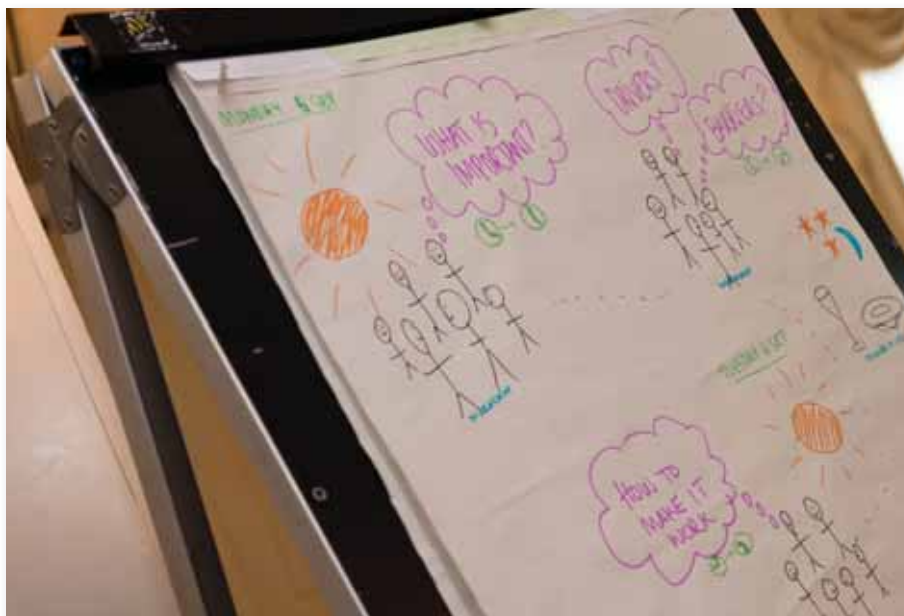

- **Ulaganje u ruralnu vidljivost i vitalnost** - zajednički ciljevi EU-a, osobito oni u vezi s radnim mjestima te zelenim i uključivim rastom, trebali bi se ostvariti ulaganjima u poslovni razvoj, javne i privatne usluge, ključnu infrastrukturu i izgradnju kapaciteta.
- **Očuvanje ruralnog okoliša** - ruralni okoliš koristi razvoju lokalnog gospodarstva, ekoturizmu, zdravom životu, identitetu i brendiranju hrane te promicanju tih krajeva kao mjesta za rekreaciju.
- **Upravljanje prirodnim resursima** - koordiniranim međusektorskim političkim odgovorima trebalo bi osigurati održivo upravljanje prirodnim resursima, kao što su voda, tlo i bioraznolikost.

- **Poticanje klimatske politike** - u ruralnim područjima postoji znatna mogućnost vezivanja i skladištenja ugljika. Potrebno je razvijati potencijal proizvodnje održive obnovljive energije, a prednost bi se trebala dati razvoju kružnog gospodarstva.
- **Poticanje znanja i inovacija** - ruralni poduzetnici, uključujući poljoprivrednike i šumare, svih vrsta i veličina moraju imati pristup prikladnoj tehnologiji, suvremenoj povezanosti i novim upravljačkim alatima za ostvarivanje gospodarskih, društvenih i okolišnih koristi.

- **Unaprjeđenje ruralnog upravljanja** - potrebno je unaprijediti administrativni kapacitet i učinkovitost regionalnih i lokalnih vlasti te organizacija usmjerenih na lokalnu zajednicu. Treba nastaviti poticati inicijative odozdo prema gore i lokalno upravljane (npr. LEADER i Europsko partnerstvo za inovacije u poljoprivredi) radi mobiliziranja ruralnih potencijala.
- **Poticanje i pojednostavnjenje provedbe politike** - ključno je dodatno pojednostavniti regulatorni okvir i provedbu Zajedničke poljoprivredne politike. Prioritet su inicijative za obnovu i izgradnju povjerenja dionika.
- **Odgovorno donošenje i poboljšanje uspješnosti politika** - dionici moraju imati snažniju ulogu u procjeni uspješnosti politika.

Nakon 2020. godine sredstva za ruralni razvoj mogla bi se znatno smanjiti, a to područje izgubiti prioritet. Propadanje ruralnih područja (ruralni egzodus) mora se spriječiti pružanjem perspektive mladim ljudima, socijalnom uključenosti i ulaganjem u infrastrukturu te poticanjem gospodarskog rasta i stvaranja radnih mjesta, poručili su sudionici.

Odjeci konferencije

Unatoč činjenici da je Deklaracijom iz Corka od prije 20 godina zatražena uspostava ravnoteže u javnoj potrošnji i ulaganju između ruralnih i urbanih područja, udio sredstava za ruralna područja se smanjio, a nejednakost je porasla. Dakle, ciljevi Deklaracije nisu uspješno postignuti.

Poslije konferencije u Corku, u studenom 2016. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) i Odbor regija organizirali su zajedničku konferenciju o uravnoteženom teritorijalnom razvoju pod naslovom „Cork + 20: Zapostavljanje ruralnih područja više nije opcija!“. Jasno je iskazana želja da se zaključci Deklaracije iz Corka 2.0 brzo provedu u djelo.

Osvrt na dosadašnju provedbu Programa ruralnog razvoja

Svjetlana (Jedriško) Kasunić, HMRR / LAG Gorski kotar

Program ruralnog razvoja (PRR) RH 2014. – 2020. odobren je od strane Europske komisije u svibnju 2015. godine. Hrvatskoj je iz ovoga programa do 2020. godine na raspolaganju oko 2,4 milijarde eura, a sredstva se mogu utrošiti do 2023. godine zbog pravila „N+3“. Funkciju upravljačkog tijela u RH za PRR RH 2014.-2020. obavlja Ministarstvo poljoprivrede, dok funkciju provedbenog tijela ima Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRR).

Hrvatska je u svoj Program ruralnog razvoja do 2020. godine uvrstila 16 mjera, odnosno 61 operaciju kojima je za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unapređenje životnih i radnih uvjeta u ruralnim prostorima. Uz ovih 16 mjera, koristi se i mjera 18 – Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za Hrvatsku.

Provedbu PRR nadzire Odbor za praćenje koji je osnovan u lipnju 2015. godine. Uz predsjednika i tajnika čini ga još 50 članova s pravom glasa. Članovi Odbora su predstavnici državnih institucija, lokalne i područne (regionalne) samouprave, javnih tijela, socijalnih i gospodarskih partnera, akademske zajednice, nevladinih organizacija, udruga proizvođača i ostalih relevantnih partnera. Hrvatska mreža za ruralni razvoj član je navedenog Odbora. Do sada se Odbor sastajao jednom godišnje.

Do ožujka 2017. godine utrošeno je oko 272 milijuna eura (podaci sa posljednje održane sjednice Odbora za praćenje Programa), u što su ubrojene i isplate za mjere 10, 11, 13 i 18.

Dosadašnju provedbu Programa ruralnog razvoja obilježavaju problemi kašnjenja s raspisivanjem natječaja, česte izmjena pravila, neprilagođeni kriteriji odabira, nedovoljni financijski kapaciteti krajnjih korisnika te raspršenosti na veliki broj mjera i operacija.

Prevelik broj operacija, obzirom na raspoložive kapacitete upravljačkog i provedbenog tijela doveo je do poremećaja u planiranoj dinamici raspisivanja natječaja i provedbi PRR. Sa strane krajnjih korisnika, nerealno je i gotovo nemoguće planirati projekt ukoliko se Odluke o odabiru čekaju više od godinu dana. Korisnik ne smije krenuti s investicijom dok ne zna jesu li mu odobrena sredstva, a bilo je slučajeva da su ponekad zbog predugog čekanja korisnici odlučili krenuti u projekt vlastitim sredstvima ili u goroj varijanti odustali od planiranog.

Obzirom na teren i veliku ulogu koju konzultanti imaju u razvoju ruralnog prostora, potrebno bi bilo više koristiti njihovu savjetodavnu ulogu prilikom izrade novih Pravilnika. Naime, većina konzultanata radila je na SAPARD-u, IPARD-u, i itekako dobro poznaju probleme s kojima se potencijalni prijavitelji susreću na terenu, kao što je npr. ishođenje raznih mišljenja, potvrda ili dozvola.

Kriteriji bodovanja su dodatni problem. Primjerice, jedan od kriterija je indeks razvijenosti a problematičnost njegove primjene može se ilustrirati na primjeru Gorskog kotara koji se sastoji od devet jedinica lokalne samouprave, s ukupno 255 naselja od čega je 37 naselja bez stanovnika, a u 100 naselja živi do deset stanovnika. Prosječan indeks razvijenosti Gorskog kotara

M1 – Prenos znanja i aktivnosti informiranja

M2 – Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljopr. gospodarstvima

M3 – Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu

M4 – Ulaganja u fizičku imovinu

M5 – Obnavljanje poljopr. proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti

M6 – Razvoj poljopr. gospodarstava i poslovanja

M7 – Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima

M8 – Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma

M9 – Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija

M10 – Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene

M11 – Ekološki uzgoj

M13 – Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima

M16 – Suradnja

M17 – Upravljanje rizicima

M18 – Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za Hrvatsku

M19 – LEADER (CLLD)

M20 – Tehnička pomoć

Napomena: navedene su samo mjere koje je RH uvrstila u svoj PRR 2014.-2020.

je 98,71% (III skupina), te je po tome Gorski kotar razvrstan među razvijena područja, što je nerealno stanje. U lokalnim razgovorima već se može čuti: kada jedan čovjek umre, indeks razvijenosti poraste!

Umjesto indeksa razvijenosti bilo bi dobro kod bodovanja uzeti stvarnu ekonomsku snagu jedinica lokalne samouprave, odnosno naselja koja joj pripadaju. Jedan od pokazatelja za to može biti i pad broja stanovnika između dva popisa stanovništva, a ukoliko bi se uzimalo u obzir iznos proračuna JLS, potrebno bi bilo utvrditi porijeklo dotoka novca u proračun, jer i taj pokazatelj može biti nerealan (npr. novac od elementarne nepogode).

Prilikom odabira mjera za hrvatski Program ruralnog razvoja moglo se birati između dvadeset mjera, no obavezne mjere su bile mjera LEADER i agroekološke mjere. Ministarstvo je moglo birati 5 % alokacije za LEADER, no izabralo je samo 3%. Navedeno je dovelo do problema u provedbi mjere LEADER, jer su se neki LAG-ovi pripremali za veće iznose sredstava. Tu nije kraj problemima u provedbi. LAG-ovi u RH dobili su konačne Odluke o odabiru, potpisani su Ugovori, no kako bi mogli raspisati prve natječeaje za provedbu projekata predviđenih lokalnim strategijama, susreću se s problemima nedovoljnih financijskih kapaciteta. Nekim LAG-ovima je upitan opstanak jer se bore sa predfinanciranjem i kombinacijama oko nametnutih bankovnih garancija ukoliko će tražiti predujam. Uvjet Agencije da LAG-ovi ne mogu obavljati gospodarske djelatnosti (iako ih Zakon o udrugama ne limitira u tome) dodatni je problem. Trenutno se čeka novi Pravilnik o provedbi mjere 19, i usuglašavanje Ministarstva poljoprivrede i APPRRR-a. Ovo čekanje dovodi do pitanja opstojnosti i vjerodostojnosti LAG-ova na terenu!

Ukoliko želimo biti operativniji, potrebno bi bilo ubrzati donošenje pravilnika po mjerama, jasno definirati dinamiku raspisivanja natječaja, skratiti roкове obrade natječaja, izbjeći stalna mijenjanja pravilnika, ojačati kapacitete Agencije za plaćanje i Ministarstva poljoprivrede, ujednačiti tumačenja kriterija na regionalnoj i centralnoj razini, a iznad svega se fokusirati na bitne mjere koje će dovesti do razvoja ruralnog prostora te sredstva s ostalih mjera realocirati na odabrane mjere. Također potrebno bi bilo oformiti Fond za ruralni razvoj ili druge financijske instrumente, koji bi prijaviteljima na natječeaje omogućio sigurniji i brži pristup sredstvima za predfinanciranje svojih projekata ili s bankama dogovoriti jednostavnije i brže modele financiranja/sufinanciranja.

Pozitivan je pokušaj nove administracije unutar resornog Ministarstva i Agencije za restrukturiranjem načina objave Pravilnika, provedbe natječaja, izmjene kriterija te održavanja koordinacijskih sastanaka s relevantnim dionicima ruralnih prostora.

Nadam se da će planirane aktivnosti uroditi plodom i da će suradnjom svih dionika Hrvatska privući što više sredstava iz EU, na dobrobit korisnika i drugih uključenih u proces razvoja i očuvanja ruralnog kraja!

Iskustva i izazovi djelovanja LAG-ova u Hrvatskoj

Lokalne akcijske grupe – iskustva rada između mogućnosti i očekivanja

Matija Zamjahanec, HMRR / LAG Izvor

Lokalne akcijske grupe su tijela osnovana u EU namijenjena podršci ruralnih regija, a koja objedinjuju predstavnike poslovnog sektora (malih i srednjih poduzeća), lokalne samouprave, ne-profitnih organizacija i drugih dionika iz različitih sektora. Na osnovu usvojene strategije razvoja svojeg područja, LAG objavljuje natječaje za dodjelu sredstava, savjetuje, administrira, procjenjuje i bira projekte koji će se financirati. Osim toga, bavi se i drugim aktivnostima poput informiranja, obuke, savjetovanja te provođenja konkretnih aktivnosti.

U Hrvatskoj postoji 56 LAG-ova, rasprostiru se na površini koja obuhvaća 92% kopnene površine Hrvatske, na kojem području živi 57% ukupnog stanovništva države.

LEADER

Priča s LAG ovima u RH započela je još davne 2009. godine kada je registriran prvi LAG u RH - LAG Gorski Kotar. U tim prvim godinama LAG-ovi su bili prepušteni sami sebi te su samoinicijativno pokušavali provoditi LEADER pristup na svom području prijavljujući se na tada dostupne predpristupne fondove i razne regionalne i nacionalne natječaje za udruge. S 2013. godinom otvorena je dugo očekivana (ali zakašnjela) Mjera 202 „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“ IPARD programa kojom su se u prvom redu jačali kapaciteti samih LAG ova i izrađivale prve „službene“ strategije LAG područja. U konačnici, nije praćeno izvršenje tih strategija nego su dvije godine kasnije LAG-ovi bili primorani izrađivati nove strategije, ovaj put po novim pravilima.

Mjere koje su bile dostupne LAG-ovima osamostalile su LAG-ove te su se oni uspjeli afirmirati na svojim područjima kao važno mjesto informiranja i planskog razmišljanja o razvoju ruralnog područja.

LAG-ovi danas

S pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji i novim programskim razdobljem u EU (2014.-2020.) krovni dokument za sve LAG-ove i dionike ruralnog razvoja u RH postaje „Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020.“. Prema PRR RH LAG-ovima je na raspolaganju mjera 19. „LEADER – CLLD“ koja se dijeli na 4 podmjere. Ministarstvo poljoprivrede od ponuđenih 5% alokacije za LEADER izabralo je samo 3%, što je dovelo do problema u provedbi mjere LEADER. Dok se na početku provedbe Programa najavljivalo da će LAG-ovi imati na raspolaganju do 5 milijuna eura za provedbu projekata kroz strategije, danas je to (ovisno o LAG području) oko jedan milijun eura. No i tu dolazi do problema. LAG-ovi u Hrvatskoj čekaju pravilnik kojim će se definirati

„pravila i način raspisa natječaja“, kako bi mogli raspisati prve natječeaje za provedbu svojih strategija. Dok su same strategije pisane za razdoblje od 2014.-2020. godine, prve „LAG natječeaje“ očekujemo tek u drugoj polovici 2017. godine. Osim nedostatka pravilnika dijelu LAG-ova je upitan opstanak jer se bore s iznalaženjem financijskih sredstava, predfinanciranjem, kombinacijama oko potrebnih bankovnih garancija i slično.

Provedba lokalnih razvojnih strategija – nova faza djelovanja LAG-ova

Provedbom Lokalnih razvojnih strategija LAG-ovi se nadaju da će vidljivije doprinijeti razvoju svoje lokalne sredine, kako u gospodarskoj i komunalnoj tako i društvenoj razini. Nadamo se da će i hrvatski LAG-ovi postati glavni pokretači razvoja ruralnih zajednica kao što se to pokazalo u ostalim državama Europske unije koje imaju dulje iskustvo u ovakvom obliku organiziranja lokalnih zajednica i provedbe programa razvoja ruralnih područja.

LAG-ovi se u ovoj fazi nalaze pred velikim očekivanjima lokalnih sredina koja sa sobom nose veliku odgovornost. Raspisom natječaja LAG-ovi će morati pokazati profesionalnost, stručnost, etičnost i logičnost u raspodjeli sredstava. Jasnoj situaciji ne doprinose nedorečeni pravilnici i zakoni te birokratske prepreke s kojima se LAG-ovi svakodnevno susreću.

Uspješnom provedbom lokalnih razvojnih strategija LAG-ovi će steći potrebno znanje i iskustvo za postavljanje većih ciljeva i boljih uvjeta te, nadamo se, veće alokacije sredstava za buduće programsko razdoblje 2021.-2028. koje se bliži.

Izazovi djelovanja LAG-ova u Hrvatskoj

Dragica Roščić, HMRR / LAG Adrion / zastupnica u Hrvatskom saboru

Nakon prve akreditacije lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) 2013. godine LAG-ovi su dobili mogućnost provedbe programa jačanja ljudskih kapaciteta u svojim sredinama. Već u početku svog rada suočili smo se s izazovom zahtjevnosti animacije potencijalnih korisnika u okolnostima kada program još nije bio službeno donesen. Primjerice, neke od tema u koje smo uložili puno energije u animiranje kasnije nisu bile uključene u PRR.

Uspješno voditi LAG značilo je konstantno motivirati stanovnike prostora da razvijaju svoje kapacitete za provedbu EU sredstava, uputiti ih na procese kojima se tek definiraju prihvatljivi projekti te ih u te procese uključiti.

Dodatna vrijednost našeg rada je bilo i razvijanje mnogih događaja, sajмова, okruglih stolova, umrežavanja kojima smo i bez uvijek jasno definiranog financiranja, a najviše doprinosima rada naših članova, potakli mnoge pozitivne poslovne procese i međusobno razumijevanje između javne uprave, proizvođača, poduzetnika i civilnog društva.

Svi smo se susreli i s potencijalnim korisnicima sredstava za ruralni razvoj koji nisu bili zainteresirani za programe, mjere i podmjere koji će oživjeti naš ruralni prostor već su dolazili s konkretnim upitima: kako dobiti sredstva za traktor ili za obnovu stare kuće ili za gradnju bazena? Neki su smatrali da se sredstva nalaze kod nas i da im diskrecijskom voljom možemo ista dodijeliti.

Jedan od najvećih izazova s kojima smo se susreli u početku našeg rada bio je izazov animiranja, komunikacije i umrežavanja lokalnih dionika u nesigurnom okruženju u kojem puno elemenata nije bilo definirano ili su se mijenjali u hodu. Bili smo svjesni da će o uspješno provedenim procesima animiranja, pravilnog informiranja i umrežavanja područja ovisiti i uspješnost provedbe financiranja projekata. No koga animirati i za što?

Drugi izazov se odnosi na odnos izvršne regionalne i središnje vlasti prema terenu i njihovo (ne) razumijevanje ruralnog prostora. Kada se sredstva sa viših razina usmjeravaju u ruralna područja prije svega važno je paziti na postavljanje pravih kriterija, držanje rokova i stalne komunikacije, „informiranja terena“.

Manjkavosti i nespretnosti provedbe Programa ruralnog razvoja u vidu nepoštivanja rokova ili čestih izmjena pravila snažno se osjećaju na terenu. LAG-ovi rade s onim najmanjima i najranjivijima koji ih često drže odgovornima za sva kašnjenja i česte promjene pravila.

Kasniti s isplatom korisniku koji je u uredu u Zagrebu poznat kao ID broj uvelike se razlikuje od posjete tog istog korisnika u ured LAG-a. Tada korisnik postaje osoba s konkretnim problemom. Biti dužan bankama je još manji problem od situacije kada se korisnici boje za svoj ugled u selu jer primjerice kasne susjedu vratiti novac kojeg su posudili za realizaciju projekta.

Svaka mjera i podmjera, svaki program i projekt u konačnici ima korisnika s imenom i prezimenom u maloj zajednici. Moramo se svi zajedno više truditi da im pomognemo u njihovim naporima za razvoj ruralnih prostora.

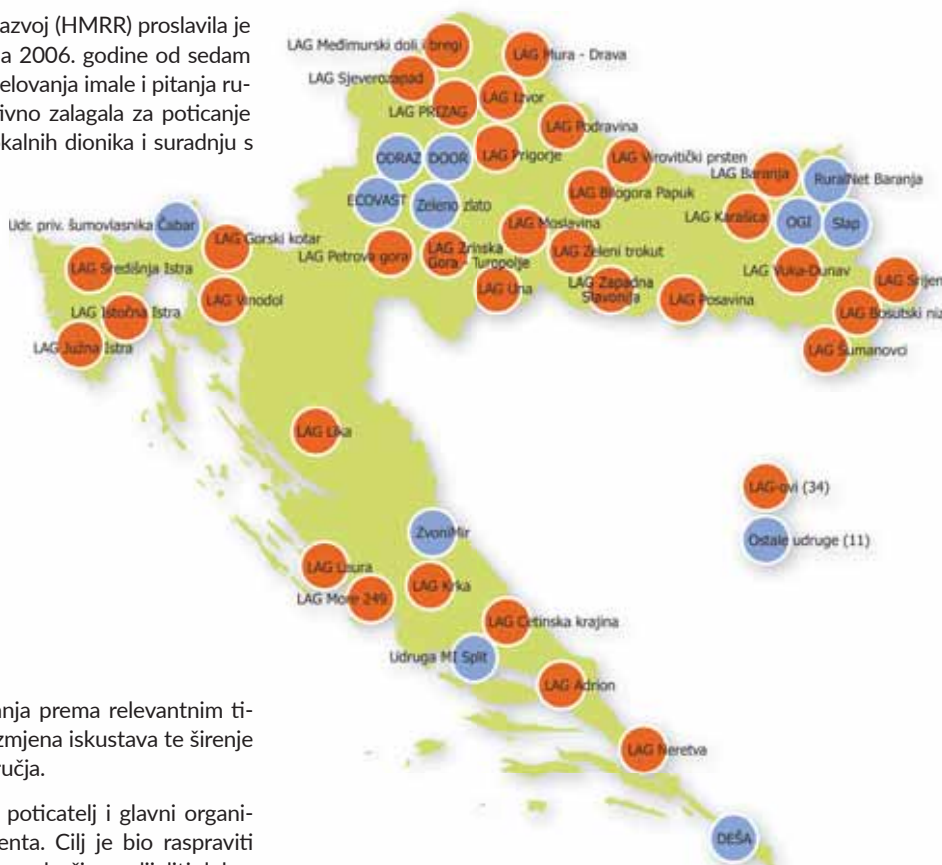
Marina Koprivnjak, Julia Bakota; HMRR

Prošle godine Hrvatska mreža za ruralni razvoj (HMRR) proslavila je deset godina svojeg djelovanja. Osnovana 2006. godine od sedam udruga koje su tada u svojem području djelovanja imale i pitanja ruralnog razvoja, mreža se od početka aktivno zalagala za poticanje razvoja ruralnih zajednica, povezivanje lokalnih dionika i suradnju s organizacijama koje mogu doprinijeti održivom razvoju ruralnih područja u Hrvatskoj. HMRR je imao aktivnu ulogu u pokretanju osnivanja prvih lokalnih akcijskih grupa (LAG) u Hrvatskoj. Danas upravo LAG-ovi čine većinu članova mreže koja okuplja 45 organizacija civilnog društva koje djeluju na dobrobit razvoja ruralnih prostora Hrvatske.

HMRR se u svom radu zalaže za razvoj ruralnih zajednica kroz doprinos osnaživanju njihove sposobnosti te razvoj participativne demokracije. U nedavnoj anketi među članovima mreže kao najvažnije postignuće HMRR-a istaknuto je poticanje provedbe LEADER/CLLD pristupa u ruralnim područjima Hrvatske, povezivanje i umrežavanje ruralnih dionika, podrška prilikom istupanja prema relevantnim tijelima državne vlasti, prijenos znanja i razmjena iskustava te širenje informacija važnih za razvoj ruralnih područja.

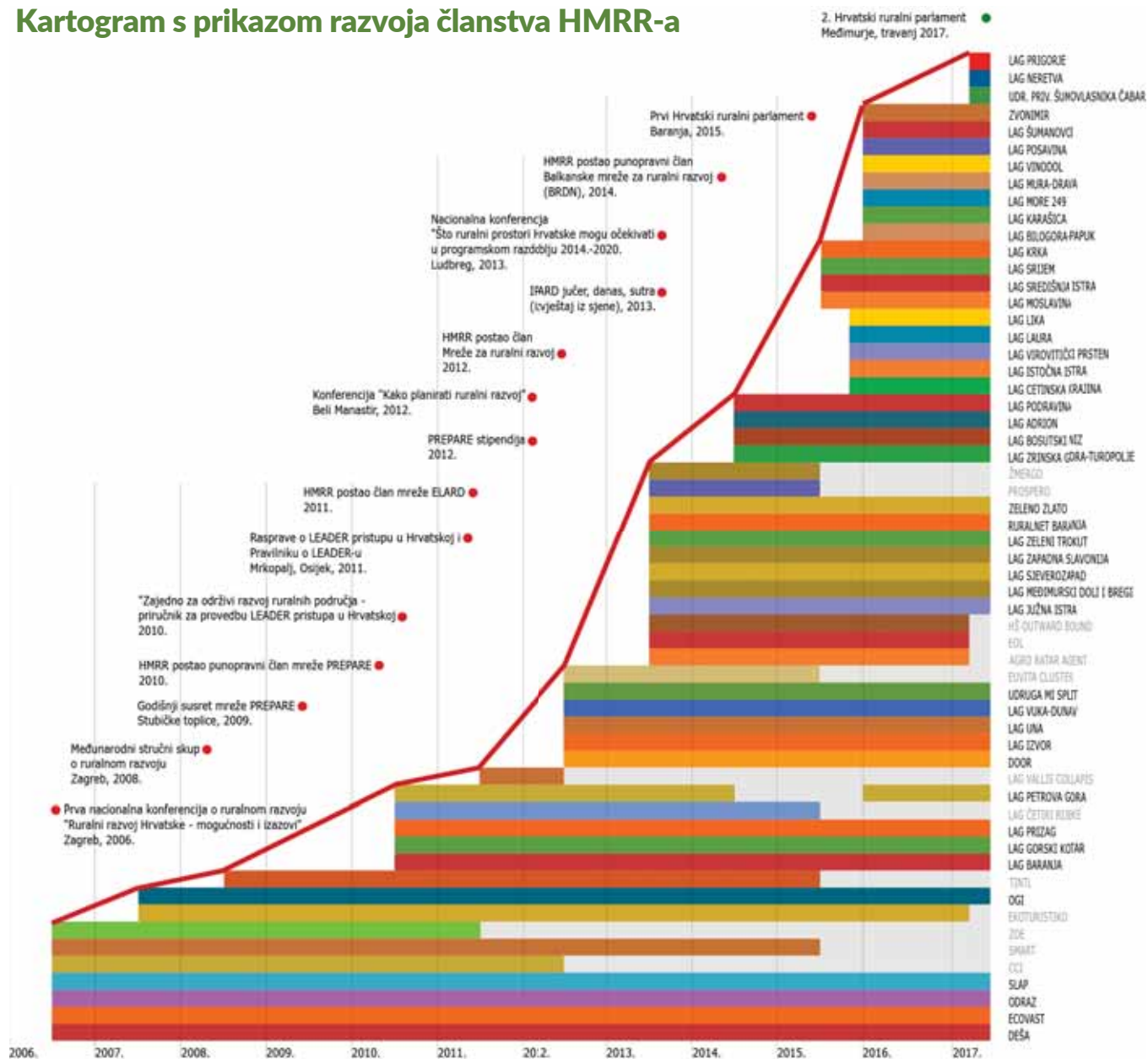
Upravo je HMRK prije dvije godine bila poticatelj i glavni organizator prvog Hrvatskog ruralnog parlamenta. Cilj je bio raspraviti mogućnosti i perspektive razvoja ruralnih područja, podijeliti dobra iskustva, upoznati primjere dobre prakse te potaknuti stanovnike ruralnih područja na zajedništvo i akciju za razvoj njihovih zajednica.

Vizija kojom se u svom radu vodi HMRR je ravnomjerno razvijena Hrvatska, u kojoj stanovnici ruralnih prostora svojim društvenim i gospodarskim djelovanjem aktivno pridonose održivom razvoju.

Karta Hrvatske s označenim članovima HMRR-a

Kartogram s prikazom razvoja članstva HMRR-a

Dobrodošli u Međimurje

Sanja Krištofić i Vedrana Radmanić, LAG Međimurski doli i bregi

Međimurje je povijesna i geografska regija na samom sjeveru Republike Hrvatske smještena između rijeka Mure i Drave. Iako površinom najmanja hrvatska županija, Međimurje je istovremeno najgušće naseljeni dio Hrvatske. U njega tri grada i 22 općine živi 113 804 stanovnika (prema popisu 2011. godine). Gornje Međimurje je rjeđe naseljen brdovit kraj s raštrkanim naseljima tradicionalno poznat po vinogradarstvu dok je Donje Međimurje nizinsko područje s većim naseljima poznato po poljoprivrednoj proizvodnji i razvijenom poduzetništvu.

Utjecaj različitih kultura u Međimurju, koje je pogranično područje, pridonio je burnoj povijesti ovog kraja i bogatstvu kulturne baštine koja se očituje u raznolikosti tradicionalnih običaja i razvijenih obrta te gastronomske ponude. Regionalni park Mura – Drava, prepoznat kao UNESCO-ov rezervat biosfere, zajedno s još nekoliko lokaliteta diljem Međimurja, predstavlja najznačajniji dio prirodnog naslijeđa Cvjetnjaka Hrvatske.

Ovo tradicionalno poljoprivredno i poduzetničko područje u novije se vrijeme značajnije usmjerilo ka razvoju tercijarnih djelatnosti, ponajviše turizma. Međimurje je danas dinamična i nagrađivana destinacija kontinentalnog turizma čija se ponuda temelji na eno-gastronomskom turizmu, sportskom i rekreativnom turizmu s naglaskom na cikloturizmu, te na bogatoj prirodoj i kulturnoj baštini. Kvalitetni poljoprivredni proizvodi s obiteljskih gospodarstava aktivno upotpunjuju bogatu turističku ponudu Međimurja.

Danas je Međimurje premreženo brojnim primjerima dobre prakse i ruralnih projekata u području poljoprivrede i turizma. Neke od njih posjetit ćemo na našim terenskim radionicama u sklopu drugoga Hrvatskog ruralnog parlamenta. Biti će to i prilika da se zajedno posvetimo rješavanju izazova kojih imamo i u Međimurju: od iseljavanja radno sposobnog i visokoobrazovanog stanovništva (uglavnom zbog nižeg prosjeka primanja u odnosu na nacionalni prosjek) do slabe konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, problema rascjepkanosti i zapuštenosti obradivog zemljišta te neodgovarajućih javnih usluga kao što je sustav javnog prijevoza.

Prirodni resursi, tradicija bavljenja poljoprivredom i poduzetništvom, marljiva radna snaga, pozitivna gospodarska klima i turistička ponuda te usmjerenost na suradnju najvažniji su čimbenici koji predstavljaju podlogu za održivi ekonomski i socio-kulturni razvoj Međimurja.

Lokalna akcijska grupa Međimurski doli i bregi

Lokalna akcijska grupa Međimurski doli i bregi je udruga utemeljena na načelima LEADER pristupa koja okuplja predstavnike javnog, gospodarskog i civilnog sektora s objedinjenog područja četrnaest jedinica lokalne samouprave zapadnog i središnjeg dijela Međimurske županije s ukupno 91 naseljem. Na području LAG-a živi 56 384 stanovnika (2011. godine).

Područje LAG-a Međimurski doli i bregi

LAG povezuje i potiče razvojne inicijative i projekte članova LAG-a i okoline u kojoj djeluje s ciljem promicanja održivog ruralnog razvoja i podizanja kvalitete života područja LAG-a, koristeći sredstva iz Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020. te drugih EU fondova i donatora.

Uz provedbu svoje lokalne razvojne strategije, LAG pruža stručnu podršku projektima s ruralnog područja, educira stanovništvo za provođenje projektnih ideja, informira o aktualnim natjecanjima i događanjima, sudjeluje na sajmovima na kojima promovira aktivnosti i članove, organizira studijska i stručna putovanja, posreduje u povezivanju svojih članova, planira i kandidira projekte za razvoj područja LAG-a te surađuje s LAG-ovima i srodnim organizacijama iz Hrvatske i okruženja.

Općina Sveti Martin na Muri

Petra Novinščak, zamjenica načelnika općine Sveti Martin na Muri

Sveti Martin na Muri leži na desnoj obali donjeg toka rijeke Mure, u dolini između zadnjih sjevernih brežuljaka međimurskih gorica i najsjevernija je geografska točka Republike Hrvatske. Općinu Sveti Martin na Muri čini 14 naselja na površini od 25.14 km² s ukupno 2605 stanovnika.

Najsjeverniji teritorij općine je dio prirodnog okoliša Zaštićeni krajolik rijeke Mure koji je pak sastavni dio Regionalnog parka Mura-Drava. Kulturološki je Mura kroz povijest bila važan segment života stanovništva i predstavlja važan element lokalnog identiteta. S južne je strane Sveti Martin na Muri okružen vinorodnim brežuljcima, plodnim oranicama i gustim šumama.

Povijesni razvoj mjesta proizlazi kontinuirano iz prapovijesnih zajednica do danas, s posebnim naglaskom na antičko rimsko naselje Halicanum (1.-4.st.), romaničko-baroknu crkvu sv. Martina iz 15. stoljeća, novovjekovne legende i pučka vjerovanja te sačuvanu tradiciju mlinarenja i skelarenja. Na rijeci Muri postavljena je rekonstrukcija drvenog mlina, jedinstvenog primjera tradicionalne graditeljske baštine te pripadajući Centar za posjetitelje (Mlinarska kuća) s modernom multimedijalnom postavom „Jedan dan u životu mlinara“. Skelom se može prevesti s jedne strane obale na drugu.

Općina Sveti Martin na Muri razvija se i u modernom smjeru s uređenom gospodarskom i komunalnom infrastrukturom, poduzetničkim i turističkim djelovanjem, obrazovnom i društveno-kulturnom mrežom stvarajući propulzivnu zajednicu. Mjesto se u zadnjem desetljeću razvilo u jedno od najvećih gospodarskih i turističkih središta Međimurja.

Gospodarska zona Sveti Martin na Muri jedan je od ključnih pokretača gospodarskog razvoja u kojoj posluje 16 poduzetničkih tvrtki. Razlog sustavnog i konstantnog rasta proizvodnje i broja zaposlenih su dobar geostrateški položaj, poticajna suradnja s lokalnom samoupravom i brzim administrativnim rješenjima, uređena infrastruktura, kvaliteta radne snage te prepoznatljivost ekonomskog i turističkog razvoja Općine.

Nositelj turističkog razvoja s preko 100,000 noćenja (2016. godine) su LifeClass Terme Sveti Martin. Terme uspješno posluju tijekom cijele godine kao wellness-kupališni te konferencijsko – sportski centar. Općina je također dio projekta Hrvatska 365 kao turistička destinacija aktivna tokom cijele godine (mlin na Muri, Centar za posjetitelje, Regionalni park Mura, Vinska cesta, brojne manifestacije, itd.).

Stoga ne čude mnoge regionalne, nacionalne i međunarodne nagrade i priznanja, kao što su: Europska destinacija izvrsnosti – EDEN 2007. (kao najbolja destinacija ruralnog razvoja) i 2015. godine (enogastronomska ponuda Gornjeg Međimurja); Zlatni cvijet Europe 2010. za kvalitetu života u manjih sredinama i Zlatni cvijet svijeta (Communities in Bloom) 2016. za uključivanje zajednice, a osobito djece i mladih u programe održivog razvoja.

Turističkoj ponudi i kvaliteti života u mjestu doprinose brojne manifestacije koje se održavaju tijekom cijele godine: Vincekovo, Tour of Croatia, Dani turizma, Dječja međimurska popevka, Spust murskih ladja, Trash 'n' burn festival američkih automobila i rockabilly kulture, Murakon-festival poezije, Povorka starih običaja, Martinje, Gastrofestival Gulašijada, Krampuslauf i drugo. Rezultat su rada udruga civilnog društva, pojedinaca i Turističke zajednice.

Stoga su najveća vrijednost ove zajednice upravo njezini ljudi i njihov rad za opće dobro, za kvalitetniji suživot i ugodniju okolinu. Većina mještana svoj doprinos zajednici daje radom u udrugama civilnog društva kulturno-umjetničkog, sportskog, preventivno-zaštitnog i društvenog karaktera koje se baziraju na volonterskom radu i javno-društvenom angažmanu.

Lokacije održavanja terenskih tematskih radionica (TR)

TR1 Vinarija Horvat, Sv. Urban (Štrigova)

Vinska kuća i imanje obitelji Horvat nalazi se u naselju Sveti Urban u Općini Štrigova. U ponudi u sklopu kušaonice nudi tradicionalne sorte vina te gastronomske specijalitete, a uz podrum je uređena i manja stojeća kušaonica.

TR2 Mlinarska kuća, Sv. Martin na Muri

Centar za posjetitelje Mlinarska kuća nalazi se u Žabniku, najsjevernijoj točki Republike Hrvatske. Na lokaciji se u sklopu Mlinarskog grunta nalazi još i Mlin na Muri te poučna staza koja povezuje ostale manje sadržaje. U potkrovlju Mlinarske kuće uređuje se multimedijalni projekt 'Jedan dan u životu mlinara'.

TR3 Centar Rudolf Steiner, Donji Kraljevec

Centar biodinamičke poljoprivredne proizvodnje nalazi se u Općini Donji Kraljevec (LAG Mura-Drava). Cilj djelovanja centra je razvoj i promocija biodinamičke poljoprivrede, provođenje edukativnih programa i promocija učenja dr. Rudolfa Steinera čija se rodna kuća nalazi u blizini te je otvorena za posjetitelje.

TR4 Accredo centar, Zasadbreg (Sv. Juraj na Bregu)

Ovaj zabavno-sportski centar nalazi se u naselju Zasadbreg u Općini Sv. Juraj na Bregu, a sadrži adrenalinski park, sportske terene, zip line, zatvoreni prostor za događanja te quad vozila za vođene avanture po Međimurju.

TR5 Vinska kuća Hažić, Jurovčak (Sv. Martin na Muri)

Obitelj Hažić bavi se voćarstvom i vinogradarstvom već tridesetak godina i dobitnici su brojnih priznanja. Na svom imanju u naselju Jurovčak, u sklopu kušaone i vinske kuće, nude degustaciju svojih proizvoda (vina i jabuke) u bogato uređenom ambijentu.

TR6 Vinska kuća Dvanajščak-Kozol, Dragoslavec (Sv. Juraj na Bregu)

Obitelj Dvanajščak – Kozol jedna je od mlađih obitelji vinara u Međimurju, a njihovo imanje od 8 ha smješteno je u naselju Dragoslavec. Vinska kuća ima uređenu kušaonicu gdje se nudi autohtona gastronomska ponuda i nagrađivana vina, a za posjetitelje je otvoren i vinski podrum te uređena šetnica i igralište na imanju.

TR7 Vinarija Lovrec, Sv. Urban (Štrigova)

Jedna od najcjenjenijih i nagrađivanih vinarija u Međimurju nalazi se u naselju Sveti Urban u Općini Štrigova. Osim vinske kuće, podruma iz 16. stoljeća, tradicijske preše i stoljetnih platana, na imanju se nalazi i Etnografska zbirka Lovrec, upisana u Registar zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske.

TR8 Izletište Međimurski dvori, Lopatinec (Sv. Juraj na Bregu)

Okosnica izletišta je restoran poznat po ponudi autohtone hrane i jedinstvenom ambijentu, a nalazi se na u naselju Lopatinec u Općini Sv. Juraj na Bregu. Kraj restorana je i smještaj, rekreativni sadržaji, kreativna Etno Art Chef kuhinja te destinacija menadžment kompanija za Međimurje Etno Art Travel.

TR9 Centar za posjetitelje Križovec (Mursko Središće)

Moderan centar nalazi se u naselju Križovec, u sastavu Grada Mursko Središće, a sadrži multimedijalni te izložbeni prostor. Centar je sjedište Javne ustanove za zaštitu prirode "Međimurska priroda", a nudi prezentaciju ekoloških vrijednosti Regionalnog parka prirode Mura-Drava i zanimljive tematske izložbe.

Program drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta

1. dan | ČETVRTAK 20. travnja 2017.

11.00 *Selski spominki*

Plenarna sjednica HRP-a

13.30 *Ručak*

15.00 *Ruralni café*

Rad u malim grupama na principu World cafea.

17.00 *Interdisciplinarnom suradnjom do bolje kvalitete života u ruralnim prostorima* (Poster sekcija)

Hrvatski ruralni prostor

Predstavljanje hrvatskih ruralnih prostora

19.30 *Ruralni domjenak*

Predstavljanje gastro ponude hrvatskog sela

Teme Ruralnog caféa

RC1. Razvoj zajednice pristupom odozdo (LEADER/CLLD)

RC2. Inovativni pristup zajednici

RC3. Inovativni pristupi u poljoprivredi

RC4. Inovativni oblici ruralnog turizma

RC5. Koncept "nula kilometara": lokalna hrana na lokalnom stolu

RC6. Društveno poduzetništvo - zajednica ispred profita

RC7. Baština i identitet ruralnih prostora kao polazište za razvoj

2. dan | PETAK 21. travnja 2017.

09.00 *Uvod u tematske radionice*

10.00 *Panel rasprava*

12.00 *Terenske tematske radionice*

20.00 *Međimurska večera*

Gastro-ponuda Međimurja

Terenske tematske radionice

TR1. Razvoj zajednice pristupom odozdo (LEADER/CLLD)

TR2. Inovativni pristup zajednici

TR3. Inovativni pristupi u poljoprivredi

TR4. Inovativni oblici ruralnog turizma

TR5. Koncept "nula kilometara": lokalna hrana na lokalnom stolu

TR6. Društveno poduzetništvo - zajednica ispred profita

TR7. Baština i identitet ruralnih prostora kao polazište za razvoj

TR8. Uspješni modeli financiranja i provedbe ruralnih projekata

TR9. Održivo prostorno planiranje kao preduvjet ruralnog razvoja

3. dan | SUBOTA 22. travnja 2017.

09.00 *Prezentacija rezultata terenskih radionica*

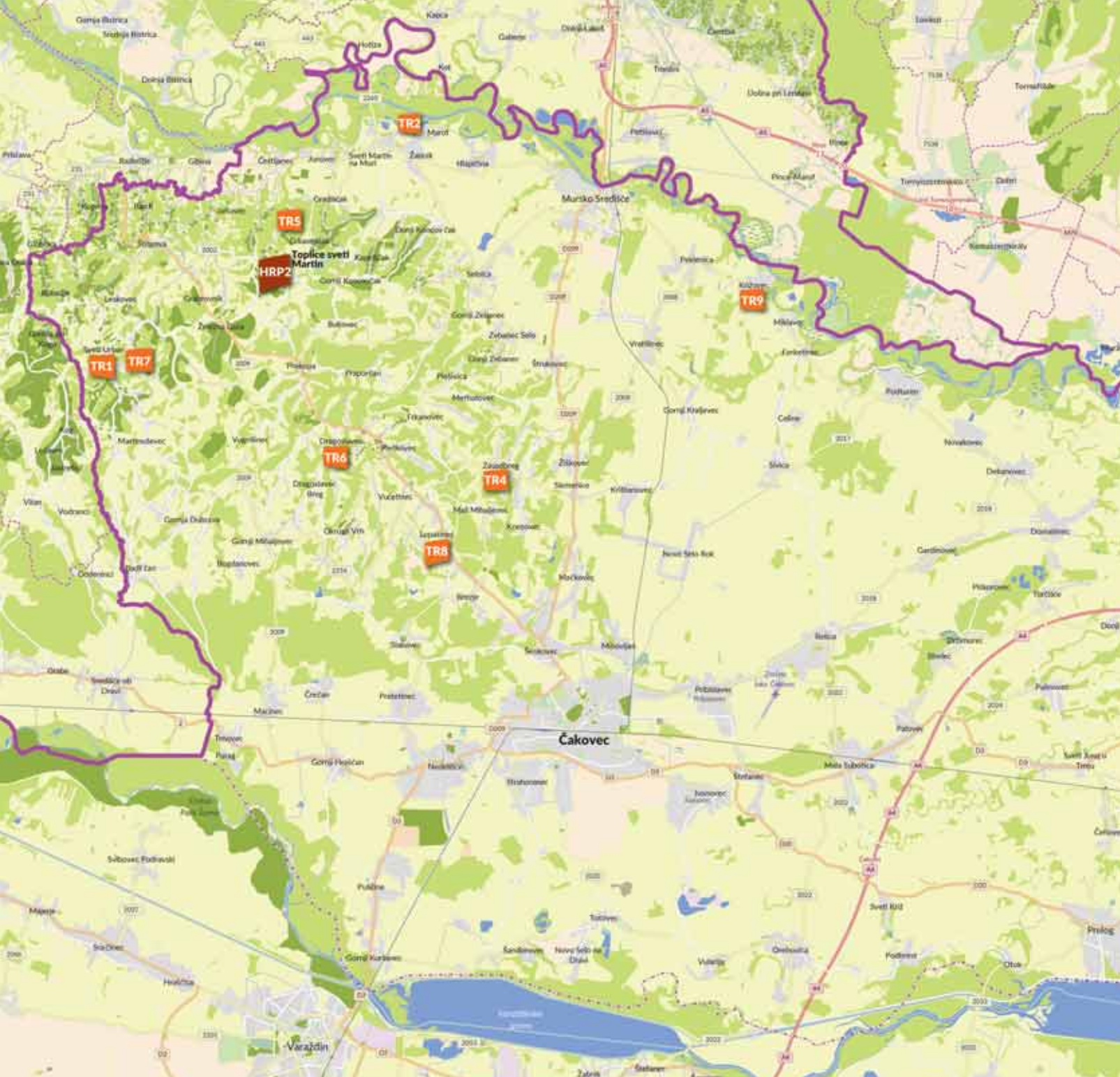
10.00 *Zaključci i usvajanje Deklaracije 2.HRP-a*

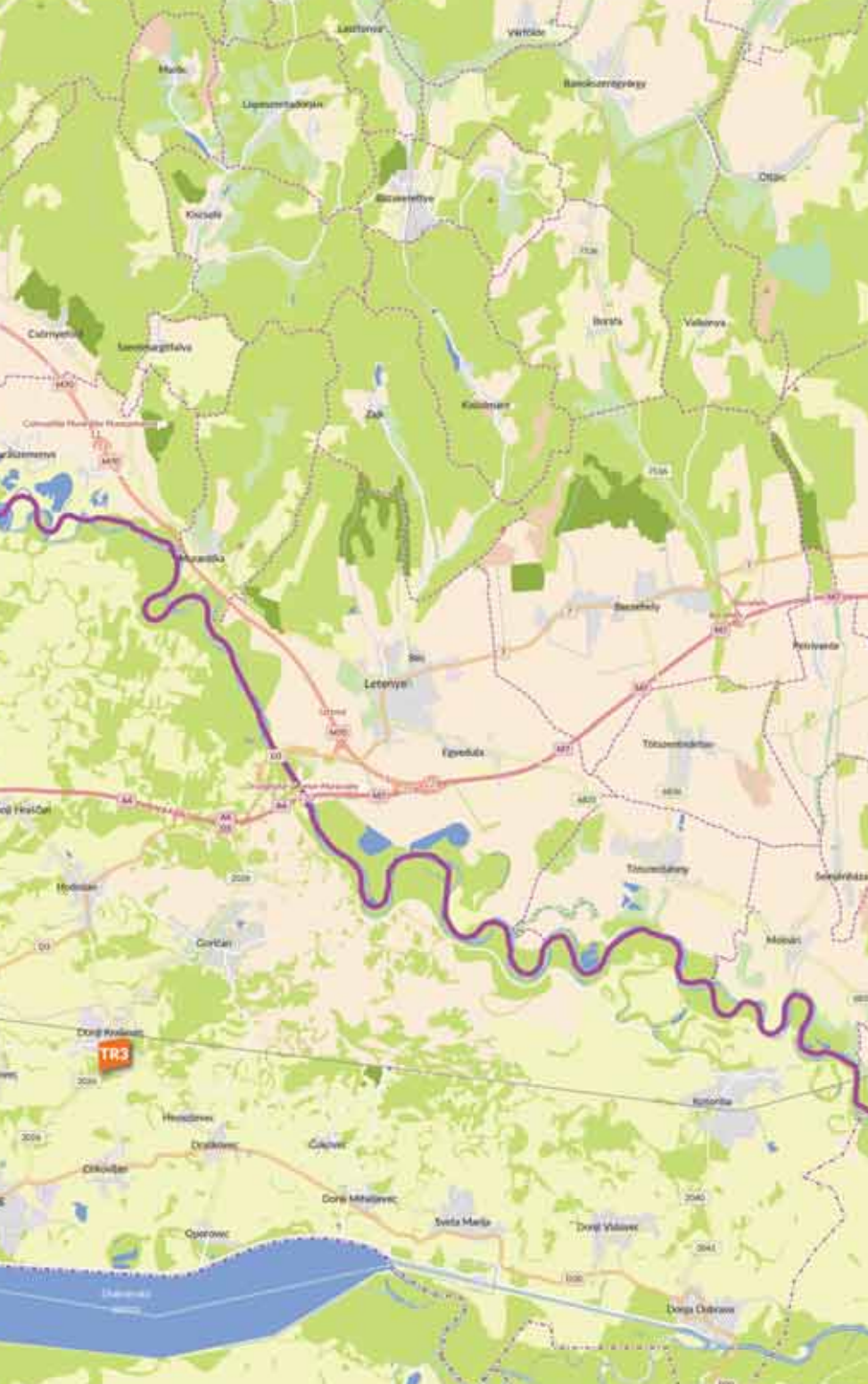
12.30 *Konferencija za medije*

Konferencija se održava u Čakovcu u sklopu Dana Međimurske županije

12.00 *Međimurje na dlanu*

Studijski obilazak Međimurja (fakultativni program)

Drugi Hrvatski ruralni parlament

Suradnjom do cjelovitog razvoja!

Međimurje, 20.-22. travnja 2017.

Organizatori

Hrvatska mreža za ruralni razvoj – HMRR

LAG Međimurski doli i bregi

LifeClass Terme Sveti Martin

Općina Sveti Martin na Muri

Suorganizator

Mreža za ruralni razvoj

Domaćin

Međimurska županija

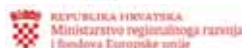

Pokrovitelji

Ministarstvo poljoprivrede

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije

Ministarstvo turizma

Sponzori i donatori

Međimurska županija ■ Grad Čakovec ■ Grad Mursko Središće ■ Grad Prelog ■ Općina Belica ■ Općina Domašinec ■ Općina Donji Kraljevec ■ Općina Goričan ■ Općina Gornji Mihaljevec ■ Općina Mala Subotica ■ Općina Nedelišće ■ Općina Podturen ■ Općina Pribislavec ■ Općina Selnica ■ Općina Strahoninec ■ Općina Sveti Juraj na Bregu ■ Općina Šenkovec ■ Općina Štrigova ■ LAG Mura - Drava ■ Međimurske vode d.o.o. ■ Međimurje plin d.o.o. ■ Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva ■ Turistička zajednica Mursko Središće ■ Turistička zajednica Nedelišće ■ Turistička zajednica Sveti Martin na Muri ■ Turistička zajednica Štrigova ■ Udruga gradova

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
MJERA TEHNIČKA POMOĆ
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. - 2020.

Udio sufinanciranja: 85 % EU, 15 % RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

www.ruralniparlament.com

ISBN 978-953-56005-4-1

9 789535 600541